

ÜÇÜNCÜ KİŞİ OLARAK HACZE MUHATAP OLMAK

Recep YILMAZ*

1. GİRİŞ

Diyeğim ki alacağına vereceğine dikkat eden, özellikle devlete olan borçlarını ödemedede çok titiz davranan gerçek kişisiniz ya da tüzel kişilik yetkilisiniz. Piyango bileti alma alışkanlığınız olmadığından herhangi bir haybeden gelir beklentiniz yok; dolayısıyla böyle bir geliriniz de olmayacaktır. Fakat, kamu alacakları yönünden durum böyle değil: Hiç aklınızda olmayan bir zamanda, belki bir bayram arifesi günü elinize haciz bildirisi geliyor. Açıp baktığımızda her hangi bir borç alacak ilişkisinde bulunduğunuz şahsın ya da kurumun diyelim ki vergi borcunu ödememesiyle ilgili. Siz de herhalde bir yanlışlık olmuştur sanısıyla ve uygun bir zamanda gereğini yapmak üzere tebliği bir yana bırakıyorsunuz ya da hesaplarınıza bakıyorsunuz; yazıya konu borçlu firmadan mal almışsınız, en son borcunuzu bir ay önce ödemişsiniz ve sonrasında alacak verecek meselesi kalmamış. Eğer, borcunuzun olmadığı veya malın sizde bulunmadığı veya haczin tebliğinden önce borcun ödendiği veya malın tüketildiği ya da kusuru olmaksızın telef olduğu veya alacak borçlu ya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir gerekçeniz var ise haciz bildirisinin size tebliğinden itibaren yedi gün içinde tahsil dairesine yazılı olarak bildirmek zorundasınız.

Yedi gün içinde tahsil dairesine yazılı bildirimde bulunmayı unuttunuz ya da bu konuyla ilgilenecek işgüzar çalışanınız nasıl olsa borç yok bir şey olmaz diye ense ardı etti: Sonuçta neler olur? Ya da yedi gün içinde bildirimde bulundunuz, sorumluluktan kurtuluyor musunuz? Konu aşağıda, haciz bildiriminin kapsamı olarak değil, haciz bildirimini karşısında ne yapılması gerektiğiyle ilgili olarak ele alınacaktır.

* Yeminli Mali Müşavir

2. YASAL DÜZENLEME

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında kanunun konuyu düzenleyen 79'uncu maddesi şöyle:

“(08.04.2006 tarih ve 26133 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5479 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle değişikli.) Hamiline yazılı olmayan veya cirosu kabil senede dayanmayan alacaklar ile maaş, ücret, kira vesaire gibi her türlü hakların ve fiilen tutanak düzenlemek suretiyle haczi kabil olmayan üçüncü şahıslardaki menkul malların haczi, borçlu veya zilyed olan veyahut alacak ve hakları ödemesi gereken gerçek ve tüzel kişilere, kurumlara haciz keyfiyetinin tebliği suretiyle yapılır. Tahsil dairesi tarafından tebliğ edilecek haciz bildirisi ile; bundan böyle borcunu ancak tahsil dairesine ödeyebileceği ve amme borçlusuna yapılacak ödemenin geçerli olmayacağı veya elinde bulunduğu menkul malı ancak tahsil dairesine teslim edebileceği ve malın amme borçlusuna verilmemesi gerektiği, aksi takdirde amme borçlusuna yapılan ödemeler ile malın bedelini tahsil dairesine ödemek zorunda kalacağı ve bu maddenin üç, dört ve beşinci fıkra hükümleri üçüncü şahsa bildirilir. Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirimleri, alacaklı tahsil dairelerince ya da alacaklı amme idaresi vasıtasıyla, posta yerine elektronik or-

tamda tebliğ edilebilir ve bu tebligatlarla elektronik ortamda cevap verilebilir. Elektronik ortamda yapılacak tebliğe ve cevapların elektronik ortamda verilebilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirimleri; amme borçlusunun hak ve alacaklarının bulunabileceği bankaların şubelerine doğrudan veya mahallindeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edileceği gibi Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarın üzerindeki alacaklar için doğrudan bankaların genel müdürlüklerine de tebliğ edilebilir. Haciz bildirisi bankanın genel müdürlüğüne de tebliğ edilmiş ise tüm şubelerini kapsayacak şekilde beyanda bulunma yükümlülüğü bankanın genel müdürlüğüne aittir.

Haciz bildirisi tebliğ edilen üçüncü şahıs; borcu olmadığı veya malın yeminde bulunmadığı veya haczin tebliğinden önce borcun ödendiği veya malın tüketildiği ya da kusuru olmaksızın telef olduğu veya alacak borçluya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir iddiada ise durumu, haciz bildirisinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde tahsil dairesine yazılı olarak bildirmek zorundadır. Üçüncü şahsın süresinde itiraz etmemesi halinde, mal elinde ve borç zimmetinde sayılır ve hakkında bu Kanun hükümleri tatbik olunur.

Herhangi bir nedenle itiraz süresinin geçirilmesi halinde üçüncü şahıs, haciz bildirisinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde genel mahkemelerde menfi tespit davası açmak ve haciz bildirisinin tebliğ edildiği tarih itibarıyla amme borçlusuna borçlu olmadığını veya malın elinde bulunmadığını ispat etmek zorundadır. Menfi tespit davası açılması halinde mahkemece bu Kanununun 10 uncu maddesinde sayılan türden teminat karşılığında takip işlemlerinin durdurulmasına karar verilebilir. Teminat, alacaklı tahsil dairesine verilir ve haciz varakasına dayanılarak haczedilir. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, takip işlemlerinin durdurulması hakkında kararı veren mahkeme tarafından çözümlenir. Davasında haksız çıkan üçüncü şahıs aleyhine, haksız çıktığı tutarın % 10'u tutarında ayrıca inkar tazminatına hükmedilir.

Bu Kanun uyarınca kendisine tebliğ edilen ödeme emrine karşı dava açıp itirazında kısmen veya tamamen haksız çıkan üçüncü şahıs hakkında, menfi tespit davasının lehine sonuçlanması veya asıl amme borçlusunun takip konusu amme alacağını tamamen ödemiş olması halinde, bu Kanununun 58 inci maddesinin beşinci fıkrası hükmü uygulanmaz.

Üçüncü şahıs, haciz bildirisine üzerine yedi gün içinde alacaklı tahsil dairesine itiraz ettiği takdirde, alacaklı amme

idaresi bir yıl içinde, üçüncü şahsın yaptığı itirazın aksini genel mahkemelerde açacağı davada ispat ederek, üçüncü şahsın İcra ve İflas Kanununun 338 inci maddesinin birinci fıkrasına göre cezalandırılmasını ve borçlu bulunduğu tutarın ödenmesine hükmedilmesini isteyebilir.

Menkul malların aynen teslimi mümkün olmadığı takdirde değeri ödenir. Üçüncü şahısların genel hükümler gereğince asıl borçluya rücu hakları saklıdır.”

Seri A - 1 No'lu Tahsilât Genel Tebliğinde de konuya ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

6183 sayılı Kanun kapsamına giren kamu alacaklarının tahsilinde alacaklı tahsil dairesi borçlusunun hamiline yazılı olmayan veya cirosu kabil senede dayanmayan alacaklarını, hamiline yazılı veya cirosu kabil senede dayanan alacakları ile maaş, ücret, kira gibi haklarını haciz bildirisine ile haczedebilir.

Haciz bildirisinde üçüncü kişiye, bundan böyle borcunu ancak tahsil dairesine ödeyebileceği ve kamu borçlusuna yapılacak ödemenin geçerli olmayacağı veya elinde bulundurduğu menkul malı ancak tahsil dairesine teslim edebileceği ve malın kamu borçlusuna verilmemesi gerektiği, aksi takdirde kamu borçlusuna yapılan ödemeler ile malın bedelini tahsil da-

iresine ödemek zorunda kalacağı ile 79'uncu maddenin üç, dört ve beşinci fıkra hükümleri üçüncü kişiye bildirilir.

Burada önemli bir nokta, üçüncü kişi nezdinde haciz bildirim ile haczedilecek olan alacak, hak ve malların üçüncü kişi elinde olduğunun tahsilât dairesine bilinmesi ya da tespit edilmiş olması gerekli midir sorusudur.

Madde metnine göre, yedi gün içinde tahsil dairesine yazılı bildirimde bulunma zorunluluğu var. Üçüncü şahıs bu sürede itiraz etmezse mal elinde ve borç zimmetinde sayılarak kanun hükümleri tatbik olunuyor. Yani ödeme emri tebliğ edilerek takibata başlanıyor. Buradan şunu anlamak gerekiyor: Tahsil dairesinin haciz bildirisine konu alacak hak ve mallar konusunda bir tespit yapmasına gerek bulunmamaktadır. Diğer bir anlatımla, üçüncü kişinin 6183 sayılı Kanuna göre takip edilebilmesi için, “maddi gerçekliğin” yedi günlük süre içerisinde bildirimde bulunulmaması yüzünden yasa gereği oluşan “hukuki gerçeklikle” uyuşması zorunluluğu yoktur. Kamu borçlusuna ait mal, hak ya da alacağın kendisine haciz bildiriminde bulunulan kişi ya da kurumun elinde veya zimmetinde olmaması onu takipten kurtarmamaktadır. Takipten kurtulmak için bu durumu kanıtlamak üzere menfi tespit davası açmış veya yürütmeyi durdurma kararı almış olması gerekir.

Üçüncü kişi amme borçlusuna borcu varsa bunu tahsil dairesine ödeyecek, böyle bir borç-alacak ilişkisi yoksa da haciz bildirisinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde tahsil dairesine yazılı olarak durumu bildirecektir. Üçüncü şahısların kendilerine tebliğ edilen haciz bildirimlerine karşılık alacaklı tahsil dairesine yazılı olarak verecekleri cevapları, elden teslim etmeleri ya da taahhütlü posta yoluyla göndermeleri gerekmektedir. Kanun ile üçüncü şahıslara tanınan 7 günlük cevap verme süresinin hesaplanmasında; cevapların elden teslimi halinde alacaklı tahsil dairesi kayıtlarına intikal ettiği tarih, taahhütlü postayla gönderilmesi halinde postaya verildiği tarih esas alınacaktır.

Üçüncü kişinin amme borçlusuna borcu haciz bildirisinin tebliğinden önce ödenmiş ya da böyle bir borç-alacak ilişkisi hiç doğmamış olabilir. Konu tahsil dairesine yazılı olarak ve süresinde bildirilmiş olması durumunda tahsil dairesi itirazı kabul edecek midir?

Üçüncü kişi borcu olmadığını yedi günlük sürede yazılı olarak tahsil dairesine bildirmediğinde takibat işlemleri başladığından kendisine **ödeme emri** tebliğ edilecektir. Bu durumda ne yapılmalıdır?

3. İTİRAZ YOLLARI

Üçüncü kişinin yedi günlük sürede haczi tebliğ eden idareye itiraz etmemiş ya da edememiş olması durumunda gidebileceği iki itiraz yolu bulunmaktadır. Bunların birincisi “menfi tespit davası”, diğeri de tebliğ edilecek “ödeme emrine karşı dava” açmaktır.

a- Menfi Tespit Davası

08.04.2006 tarih ve 26133 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 5479 sayılı Kanunun 5’inci maddesiyle 6183 sayılı Kanunun 79’uncu maddesinde değişiklik yapılmadan önce yedi günlük süreyi geçiren kişi ya da kurumlar zor durumda kalmakta, menfi tespit davası açamamaktaydılar. İcra ve İflas Kanununda düzenlenmiş olan menfi tespit davası 6183 sayılı Kanunda düzenlenmemiştir. SSK uygulamalarında Yargıtay tarafından 6183 sayılı Kanunun 79’uncu maddesinde kabul edilmeyen menfi tespit davası bir bakıma ödeme emrine 58’inci maddeye göre 7 gün içerisinde böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zaman aşımına uğradığı hakkındaki itirazların görülmesi suretiyle kabul edilmekteydi. Ödeme emri düzenlenmeden yapılan takibatların ise 6183 sayılı Kanun kapsamında bir takibat olarak yapılması mümkün değildir.

5479 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle menfi tespit davası yolu açılmış-

tır. Herhangi bir nedenle itiraz süresinin geçirilmesi durumunda üçüncü kişi, haciz bildirisinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde genel mahkemelerde menfi tespit davası açmak ve haciz bildirisinin tebliğ edildiği tarih itibarıyla kamu borçlusuna borçlu olmadığını veya malın elinde bulunmadığını ispat etmek zorundadır. İspat külfeti açan üçüncü kişiye aittir.

Maddede, menfi tespit davası açılması durumunda amme alacağının takibinin durmayacağı ancak, mahkemeye 6183 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan türden teminat karşılığında takip işlemlerinin durdurulmasına karar verilebileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, **üçüncü şahıslarca menfi tespit davasının açılması, bu şahıslar hakkında sürdürülen takibin durdurulması için yeterli olmayıp bu konuda ayrıca mahkemenin takibin durdurulmasına karar vermiş olması gerekmektedir.**

Madde hükmüne göre, teminatlar alacaklı tahsil dairelerince alınacak ve haciz varakalarına istinaden haczedilecektir. Mahkeme kararı üzerine teminat gösterilmemiş olması ya da gösterilen teminatın takip konusu alacağı karşılamaması halinde takip muamelesi durmayacaktır. Dava konusu tutarı karşılayacak nitelikte teminat gösterdiğini iddia eden üçüncü şahsın, bu iddiasını takip işlemini durduran mahkemeye intikal ettirmesi gerek-

mektedir. Açılan menfi tespit davası sonucunda haksız çıkan üçüncü şahıs aleyhine, haksız çıktığı tutarın %10'u oranı üzerinden ayrıca inkâr tazminatına mahkemelerce hükmedilecektir

Şunu da belirtmek gerekir ki, menfi tespit davası adli yargıda açılır ve bu dava haciz bildirisinin tebliğinden itibaren bir yıllık bir süre içerisinde açılmalıdır. Bu sürenin geçirilmesi halinde bu dava açılmaz ve burada belirlenen süre hak düşürücü bir süredir.

b- Ödeme Emrine Dava

Haciz bildirisine yedi gün içinde itiraz etmeyen ya da herhangi bir nedenle edemeyen üçüncü kişiye, mal elinde ve borç zimmetinde sayıldığından hakkında alacaklı tahsil dairesince 6183 sayılı Kanunun cebri tahsil hükümleri uygulanır. Üçüncü kişi hiç beklemediği bir zamanda elinde kendisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmiş bir ödeme emri bulabilir. Diğer bir ifadeyle, 6183 sayılı Kanunun 79 uncu maddesine göre amme borçlusu sayılan üçüncü şahıslar hakkında takip işlemlerine aynı Kanun hükümlerine göre tanzim edilecek ödeme emrinin tebliği ile başlanılacaktır. Üçüncü şahıslarca tebliğ edilen ödeme emrine karşı idari yargı mercilerinde dava açılması halinde yürütmeyi durdurma kararı verilmediği, genel mahkemelerde menfi tespit davası açılması halinde ise mahkemece taki-

bin durdurulmasına karar verilmediği sürece amme alacağının takibine devam edilecektir.

Ödeme emrini düzenleyen 55'inci madde hükmü şöyle:

“Amme alacağını vadesinde ödemeyenlere, 7 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir "Ödeme emri" ile tebliğ olunur.

Ödeme emrinde borcun asıl ve ferilelerinin mahiyet ve miktarları nereye ödeneceği, müddetinde ödemediği veya mal bildiriminde bulunmadığı takdirde borcun cebren tahsil ve borçlunun mal bildiriminde bulununcaya kadar üç ayı geçmemek üzere hapis ile tazyik olunacağı, gerçeğe aykırı bildirimde bulunduğu takdirde hapis ile cezalandırılacağı kayıtlı bulunur. Ayrıca, borçlunun 114 üncü maddedeki vazifeleri ve bu vazifeleri yerine getirmede bulunduğu takdirde hakkında tatbik edilecek olan ceza bu ödeme emrinde kendisine bildirilir.

Belediye hududu dışındaki köylerde bulunan borçlulara ödeme emirleri muhtarlıkça tebliğ olunur. Ödeme emirlerinin muhtarlığa tevdi tarihinden itibaren 15 gün içinde tebligat yapılmadığı takdirde ödeme emirleri tebliğ edilmemiş olan borçluların isimleri ödeme emri hüküm ve mahiyetindeki bir "ödeme cetveline" alınarak borçlular borçlarını ödemeye ve

mal bildiriminde bulunmaya çağırılırlar. Ödeme cetveli köy ihtiyar kurulu kapısına bir örneği de köyde herkesin görebileceği umumi bir mahalle 10 gün müddetle asılmak suretiyle tebliğ olunur ve cetvelin asıldığı Köy muhtarlığınca münadi vasıtasıyla ilan olunur. Cetvel asılırken ve indirilirken keyfiyet muhtarlıkça zabıt varakasıyla tespit edilir. Cebren tahsil ve takip ödeme emrinin tebliği veya ödeme cetvelinin indirilmesi tarihinde başlamış olur.

Borcunu vadesinde ödemeyenlere ait malları elinde bulunduran üçüncü şahıslardan bu malları 7 gün içinde bildirmeleri istenir.”

Ödeme emrine karşı itirazı düzenleyen 58’inci madde hükmü ise aşağıdaki gibidir:

“Kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir. İtirazın şekli, incelenmesi ve itiraz incelemelerinin iadesi hususlarında Vergi Usul Kanunu hükümleri tatbik olunur.

Borcun bir kısmına itiraz eden borçlunun o kısmın cihet ve miktarını açıkça göstermesi lazımdır, aksi halde itiraz edilmemiş sayılır.

İtirazda bulunan borçlu bu kanuna göre teminat gösterdiği takdirde takip muamelesi itirazlı borç miktarı için ve itiraz komisyonunca bu hususta karar verilinceye kadar durdurulur.

İtiraz komisyonu bu itirazları en geç 7 gün içinde karara bağlamak mecburiyetindedir.

İtirazında tamamen veya kısmen haksız çıkan borçludan, hakkındaki itirazın reddolunduğu miktardaki amme alacağı % 10 zamlı tahsil edilir.

İtiraz komisyonlarının bu konudaki kararları kesindir.

Borcun tamamına bu madde gereğince vaki itirazların tamamen veya kısmen reddi halinde, borçlu ret kararının kendisine tebliği tarihinden itibaren 7 gün içinde mal bildiriminde bulunmak mecburiyetindedir.

Borcun bir kısmına karşı bu madde gereğince vaki itirazlar mal bildiriminde bulunma müddetini uzatamaz.”

Burada belirtmekte yarar gördüğümüz önemli noktalar şunlardır:

- 1- Belirtilen vergi itiraz komisyonu “Vergi Mahkemesi”nin karşılığıdır.
- 2- Dava bu mahkemede açılmalıdır.
- 3- Dava açma süresi ödeme emri tebliğinden itibaren 7 (yedi) gündür.
- 4- Burada dava açma süresinin İdari Yargılama Usulü Kanununda 30 gün olduğunu düşünenler çıkabilir. Ancak

unutmamak gerekir ki 30 günlük süre genel hüküm, 7 günlük süre özel hükümdür ve bu durumda özel hüküm uygulanır.

5- Ödeme emrine karşılan açılan itiraz davası ile menfi tespit davası aynı zamanlarda açılabilceği gibi itiraz davasında üçüncü kişi meramını anlatmadığından haksız çıktıysa genel mahkemelerde menfi tespit davası açma yoluna da gidebilir. Madde hükümü, "İtiraz komisyonlarının bu konudaki kararları kesindir" dese de üst mahkemeye gidilerek menfi tespit davası açıldığından bahisle yargılama sürecinin buna göre belirlenmesi talep edilebilir.

Belirtmek gerekir ki, üçüncü şahıslar hakkında sürdürülen takip işlemlerinin durdurulmasına ilişkin yargı kararları, asıl amme borçlusunu hakkında sürdürülen takibi durdurmayacaktır. Takip konusu amme alacağının asıl amme borçlusundan tahsil edilmiş olması ya da üçüncü şahsın açtığı menfi tespit davasının lehine sonuçlanması halinde ise üçüncü şahıs hakkında sürdürülen takip muamelesine son verilecektir.

Açıklamalarımız üçüncü kişinin haklılığı varsayımına göre yapıldı. 6183 sayılı Kanunun 79 uncu maddesinde düzenlenen bir diğer konu ise, üçüncü şahsın, haciz bildirisi üzerine 7 gün içinde alacaklı tahsil dairesine itiraz etmesi halinde, alacaklı amme idare-

sinin; bir yıl içinde, üçüncü şahsın yaptığı itirazın aksini genel mahkemelerde açacağı davada ispat ederek, üçüncü şahsın İcra ve İflas Kanununun 338 inci maddesinin birinci fıkrasına göre cezalandırılmasını ve borçlu bulunduğu tutarın ödenmesine hükmedilmesini isteyebileceğine yöneliktir. Bu hükümden hareketle alacaklı tahsil dairesince üçüncü şahısların itirazının yerinde olmadığına yönelik ispat edici bilgi ve belgeler tespit edilmesi halinde, üçüncü şahısların itirazının iptali için dava açılmak üzere durum amme idarelerinin yetkili birimlerine intikal ettirilir ve gerekli dava açılır.

Üçüncü şahısların yaptığı itirazın iptali talebi ile alacaklı amme idaresince açılan davanın kabul edilmesi halinde hükmedilen tutarın, üçüncü şahıstan takip ve tahsiline 6183 sayılı Kanunun 55 inci maddesine göre düzenlenecek ödeme emrinin tebliği suretiyle başlanılacaktır.

3. SONUÇ

Hiç beklenilmeyen bir anda mal ya da hizmet alınan kişi ya da kurumların amme borçlarından dolayı haciz bildirisine muhatap olabilirsiniz. Yedi günlük sürede itirazınızı yapmanız gerekir. Eğer herhangi bir nedenle bu süre geçirilmişse ödeme emrine muhatap olunulacaktır.

Bu durumda yapılacak iş, ödeme em-

rine karşı yedi günlük süre içerisinde vergi mahkemesinde dava açmaktır. Aynı zamanda adli yargıda menfi tespit davası açmakta da yarar vardır.

KAYNAKÇA

T.C. Yasalar (1953) **Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun**. Ankara: Resmi Gazete

T.C. Yasalar (2006). **Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu Ve Vergi Usul Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**. Ankara : Resmi Gazete

